

Франко І. Педагогічні статті і висловлювання / За ред. О. Дзеверіна. Київ : Радянська школа, 1960. 299 с.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Франко І. Вибрані твори у трьох томах. Том II. Проза. Драматургія. Дрогобич : Коло, 2005. 712 с.

ФІЛОСОФСЬКА ГРАДАЦІЯ ЛЮБОВНИХ ПЕРЕЖИВАНЬ

ДМИТРА ПАВЛИЧКА

Уляна Скрипник, здобувач ступеня вищої освіти бакалавра

*Науковий керівник: І. А. Зелененька, кандидат філологічних наук,
старший викладач*

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського*

PHILOSOPHICAL GRADATION OF LOVE EXPERIENCES OF DMYTRO PAVLYCHKO

Uliana Skrypnyk, bachelor's student

*Scientific supervisor: Iryna Zelenenka, PhD in Philology, Senior Lecturer
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University*

Анотація. У статті досліджено основні напрями розвитку філософської думки Дмитра Павличка, місце філософської лірики автора в літературному просторі України другої половини XX – початку XXI ст., охарактеризовано жанрові форми, особливості строф, ліричного «Я».

Ключові слова: філософська думка, інтимна лірика, ліричний «Я», філософська поезія Дмитра Павличка, любовна поезія.

Abstract. The article deals with the main directions of development of philosophical thought of Dmytro Pavlychko, the place of the author's philosophical

lyrics in the literary space of Ukraine of the second half of the 20th – early 21st centuries, characterizes genre forms, features of stanzas, lyrical “I”.

Keywords: *philosophical thought, intimate lyrics, lyrical “I”, philosophical poetry of Dmytro Pavlychko, love poetry.*

Синтез індивідуального та загальнолюдського начал у віршах поета-шістдесятника, відлигівця, образ людини зі свідомістю громадянина, ліричне «я» якого усвідомлено розгадує свій генетичний код, – стержні оригінальності цього автора. Також сюди належить оптимістична концепція виписування портрету людини на тлі доби та поєднання розлогих, емоційних роздумів та любовних переживань. У кінці XIX – на початку XX ст. для літератури стала властивою розгалуженість поетичних образів, урізноманітнення жанрів, про що пишуть Моренець В. П. (Д. Павличко, с.3), Віннічук А. П. [Віннічук 2021: 315], Крупка В. П. [Крупка 2018: 30; Крупка 2021: 317], Зелененька І. А. [Зелененька 2009: 3; Зелененька 2008: 12-13; Зелененька 2021: 317], Петрович О. Б. [Петрович 2021: 316], де Павличкові належить опрацювання світового сонета, що до нього не було здійсненим, і заслуговує на особливе пошанування та вивчення в системі шкільної освіти. Усе це зумовлює актуальність нашої роботи.

Отже, **метою** статті є вивчення специфіки філософської поезії Дмитра Павличка на основі огляду певних жанрово-тематичних площин творчості письменника, у фарватері образної та стильової структур текстів поезії автора на зламі століть. Серед **завдань**: з'ясувати основні напрями розвитку філософської думки Дмитра Павличка, місця філософської лірики автора в літературному просторі України другої половини XX – початку XXI ст., охарактеризувати жанрові форми, особливості строф, ліричного «Я».

Інтимна лірика Дмитра Павличка, власне любовна лірика, навіть еротична поезія зі збірки «Золоте ябко», насичена особливою чоловічою щирістю, вистражданістю любовних переживань і культурою почуттів, культурою відвертості. Привабливість такої поезії полягає в лицарському ставленні автора,

а також його ліричного героя до жінки, коханої, до чистої діви, яка наближається до образу Марії Богородиці, то трансформується до схожості з Марією Магдалиною, емоційну напругу власних відвертих віршів Дмитро Павличко пояснив у власній передмові до епатажної збірки «Золоте ябко»: *«На світі нема нічого солодшого й зіркішого, міцнішого й тендітнішого, святішого й гріховнішого за кохання. Це почуття формує в людині доброту й жертовність, виховує ніжність, розвиває розуміння й пошадання краси»* (Д. Павличко, с. 207).

Після Франкового «Зів'ялого листя» саме Павличкову любовну поезію вважають найціліснішим явищем у координатах інтимної лірики, починаючи з «Таємниці твого обличчя». Це спроба ліричного портретування героя, спроба зображення його власного духовного світу. Загальна тональність цієї збірки, а також ліричного голосу визначає поезія «Моя любове, ти, як бог...». У цьому творі сконцентрована віра зрілої людини, українця та пошуки гармонії у драматичних, складних обставинах життя. Печаль і смуток позначають те, що кодує в образі вічної загадки любові, котру кожна людина розгадує самотужки все життя. У віршах Дмитра Павличка можна простежити думки Альберта Камю: автор перебуває у вічному напруженні, поміж красою та болем, поміж любов'ю до людей і божевіллям творчості, у перманентному пошуку свого ідеалу, у стихійному прагненні розгадати й зрозуміти таємницю почуттів.

Тому навіть найбільша радість у поезії Дмитра Павличка має безліч нюансів: з одного боку це художня інтерпретація складного процесу ступеневої реалізації моральних і духовних потенцій особистості людини, що з'являються в момент найвищого за рівнем емоцій піднесення. Духовна любовна радість займає особливе місце в системі ціннісних координат і орієнтирів автора. Дмитро Павличко задекларував таку думку: «Прояснює в мені любов,/ Як сонце невмируще, / Все, що в моїй душі моє / Джерельне і цілюще» (Д. Павличко, с. 54).

Її можна вважати камертоном до збірки «Таємниця твого обличчя», адже домінантна тональність цієї збірки є драматичною, адже голос людини зрілої, за

плечима якої гуцульський досвід «вершин і низин», гористі пошуки гармонії а також «безліч земних тривог». На все це накладається глибока печаль ліричного героя, вона, разом із тим, є просвітленою, бо безнадійна: «Моя любове, ти – як бог:/ Я вже не вірю, що ти є...» (Д. Павличко, с. 21).

Автор виписує «правду» про любовне страждання. Істину «не риторичну, не фразеологічну, а вийняту живцем із поетового єства» (Д. Павличко, с. 205) – так свого часу писав про Франкове «Зів'яле листя» Дмитро Павличко (Д. Павличко, с. 97). Він вважав, що нещаслива, трагічна любов до жінки може стати в житті чоловіка «не меншою мукою, ніж біль пораненої патріотичної любові чи надламаного громадянського чуття» (Д. Павличко, с. 198). Свою позицію автор підтвердив поетичною констатацією фатальності почуття невсипущого болю, навіть невеличкого: «Болять мені рани любові,/ рани нездійсненого польоту...» (Д. Павличко, с. 47).

Різні болі поетової душі переломлені через категорії місця й часу, що відчувається, коли аналізуємо силове поле віршів раннього Дмитра Павличка, котрий полонив покоління українців СРСР своїм твором: «Негритянку, задумлива ноче», пройшов через драматичний конфлікт «Гранослова»: «Я розучився з радості ридать,/ Я жити звик в суворім домі «мушу» (Д. Павличко, с. 184). Коли аналізуємо Дмитра Павличка як сучасника, іронічного і глибинно-драматичного, можемо уявити й інтерпретувати учням таке: «Але я люблю тебе навіки/ Мовчазною силою глибин» (Д. Павличко, с. 79). Так ми визначаємо діаграму зрілості душі поета, в якій домінують любов і пристрасть.

Світ ліричного «Я» – витончений, духовний, він вимагає від читача перманентної співпраці, а також розуміння та ще й співтворчості. Поет часто замислюється над проблемами сьогодення і над сенсом людського буття, а ще над способами відображення дійсності в мистецтві. У своїй художній творчості поет дивує духовним потенціалом, описуючи вічний цикл природи: «Скинь одержу свою,/ Увійди в річку рук моїх – / Уже літо. Від джерела аж до моря / Замліває ріка, а над нею / Заметіль сонця шумить» (Д. Павличко, с. 22).

Оскільки факт художнього самодослідження є актом високогуманним, то дає змогу покрізь призму чужого болю чи різкої реакції на нього порівняно легко перевірити душу на присутність больового порогу, котрий визначає ступінь і міру небайдужості цієї душі [Сизоненко 2003: 156]. У Віршах Дмитра Павличка можемо простежити, як реалізовано пошуки і знахідки людської душі на складному перехресті поміж реальність і міфом, на протоукраїнському правічному дереві життя, де багато простору: «Вночі ти виходила в море» (Д. Павличко, с. 71). Організація художнього світу – це організація любові й найбільша, на думку автора, загадка вічності. Природа є лише тлом для міфологічного дійства, в якому абсолютно реальний та умовний плани ліричної дійсності переплелися: «Вночі ти входила в море –/ Під місяця оком вовчим. / І море ставало деревом, / А ти забороненим овочем...» (Д. Павличко, с. 67).

У такий спосіб читач стає свідком утворення дива, а точніше одухотвореного дуету людини і природи. Світ наче живе у двох площинах: вона і він; природа і вони, космос і світ. [Соболь 2001: 82]. Процес включення «я» ліричного героя (особливо – на тлі природи й любові) у сферу космічної нескінченності провокує художню трансформацію простору у дві площини – земну, тобто реально-буттєву і міжпланетну (вони співіснують у гармонії та в довірі): «Це невагомість. Легкі й прозорі/ Стали печалі й турботи. Земля / Нас відпустила. Ми вийшли між: зорі, / Мов космонавти із корабля...» (Павличко, с. 90). Поетична ідея вічної взаємодії людини й середовища у своєму розвитку, нагадує баланс, діаграму миттєвого і вічного, що сприймаються як результати аналітики і роботи серця художника слова, який прагне малювати думкою, як пензлем, і дослідити повністю жінку, продовживши малюнок у художній реальності, а може, й скульптування.

Отже, спостерігаємо, що любов до жінки у віршах Дмитра Павличка переосмислює ліричний герой як почуття глибинно-драматичне, але на жаль, не самодостатнє. Це почуття вписане делікатно в контекст гами рясних людських переживань. Ущільнена метафоризація і концентрація явища справді унікальні; розкритість ліричного «я» для діалогу з поколіннями в просторі й часі – те, що

вважає в ліриці Дмитра Павличка від віршів 60-х років XX століття до найсучасніших.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Зелененька І. А. Образна система лірики Тараса Мельничука : автореф. дис. канд. філ. наук : 10.01.01. Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2009. 15 с.
2. Зелененька І. «Чиї це ілюзії стенають плечима, якого народу...»: Тарас Мельничук і літературний процес 60-90-х років в Україні. Вінниця: «Едельвейс і К», 2008. 152с.
3. Зелененька І., Крупка В. Василь Стус, Тарас Мельничук, Володимир Забаштанський та Шевченків космос України. *Актуальні проблеми української літератури і фольклору* : наук. зб. Випуск 26 / редкол.: В. А. Просалова та ін. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2018. С.30-42.
4. Petrovych Olha B, Vinnichuk Alla P, Krupka Viktor P, Zelenenka Iryna A, Voznyak Andrei V. The usage of augmented reality technologies in professional training of future teachers of Ukrainian language and literature. *CEUR Workshop Proceedings*, 2021. С.315-333.
5. Сизоненко О. Не вбиваймо своїх пророків! Книга талантів. Київ, 2003. 400 с.
6. Соболев В. Етапи творчості: «Наперсток» Дмитра Павличка. *Слово і час*. 2001. № 5. С.80-83.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Павличко Д. Золоте ябко: Поезії. Київ, 1998. 207 с.
2. Павличко Д. Оглянься в дорозі / Зубанич Ф. Діалоги серед літа. Київ, 1982. С. 97.
3. Павличко Д. Таємниця твого обличчя: Поезії. Київ : Основи, 1974. 119 с.

ЄВГЕН ГУЦАЛО В ОЦІНЦІ ЛІТЕРАТУРНОЇ КРИТИКИ

Ольга Ткачук, здобувач ступеня вищої освіти магістра

Науковий керівник: Н. С. Поляруш, кандидат філологічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського